

Berrikasi eta berrikusi. Euskaltzaleok batzen gaituena garrantzitsuagoa delako

AMONARRIZ, Kike; MENDIZABAL, Jasone
TOPALABEA taldearen ordezkariak

Sarrera

Lehenik eta behin, argitu behar dugu, dokumentu hau orain dela urtebete edo amaitu genuela eta maiatzean argitaratu genuela. Irailetik hona, berriz, aurkezpen publikoak eta pribatuak egin ditugu.

Txostena idatzi duen Topalabea taldea honakook osatu dugu: Julen Arexolaleibak, Xabier Erizek, Mikel Irizarrek, Elena Lakak, Iker Martinez de Lagosek, Iñaki Martinez de Lunak, Jon Sarasuak, Jasone Mendizabalek eta Kike Amonarrizek. Gerora, Ibon Usarralde eta Xan Aire gehitu dira taldera.

Taldearen lehen helburua Euskara Elkarteen Topagunearen barne-hausnarketan eta estrategia bideratzen laguntzea zen, baina, 2013ko urtarrilean lanean hasi bezain laster, Topagunearen beraren esparrua gainditu eta euskalgintza osoari begirako hausnarketa lehenetsi genuen. Eta hausnarketa horren lehen emaitza publikoak duzue, hain zuzen ere, txosten hau.

Aurkeztuko dugun txostenaren edukia bere testuinguru egokian kokatzeko, iruditzen zaigu garrantzitsua dela argitzea, gure taldea, lanorduetatik kanpo biltzen dela, gutxienez hilean behin, ostiral arratsaldez. Baldintza horiek direla eta, gure dedikazioa mugatua da eta hori txostenean ere islatzen da. Taldekideok garbi geneukan eta daukagu, txostena osatuagoa eta landuagoa izan zitekeela, baina, osatzea baino, kaleratzea eta eztabaidara ekartzea lehenetsi genuen.

Txostena irekia da, ez dago itxita. Hilabete hauetan egin ditugun aurkezpenean ekarpen asko jaso ditugu eta, gaur egun, badira beste era batera idatziko genituzkeen hausnarketa eta ideia batzuk. Baina, orokorrean, bere horretan mantentzen

dugu, noski. Esparru komunak sendotzea eta zabaltzea da gure asmoa, batzen gaituena garrantzitsuagoa dela uste dugulako, eta hizkuntza normalizazioan aurrera egitea denon arteko lankidetzarekin soilik lortuko dugula pentsatzen dugulako.

Eta, sarrera hau amaitzeko, nabarmendu nahi dugu txosten hau proposamen bat dela, behar bat azaleratu eta gizarteratu nahi duen dei bat. Zehaztapenak, beraz, ondoren etorriko dira.

Egindako bidearen ibilbide kritikoa

Dokumentu hau euskaltzaletasunaren azken hamarkaden irakurketa kritiko bat da, asmo eraikitzailearekin egindakoa. Bere helburu nagusiak bi hauek lirategi: alde batetik, ondo egindakotik ikastea, eta, bestetik, identifikatutako okerrak ez errepikatzea.

50 urte hauetako ibilbidea ezin liteke, ordea, minutu batzuetan laburbildu eta azpimarra batzuk ekarri nahi izan ditugu. Ondoren, beraz, ibilbide horretako argi eta ilun garrantzitsuenak aipatuko ditugu.

Batetik, esan behar da, argiak izugarriak direla, euskararen egoerak nabarmen egin baitu hobera:

Euskara batua, hezkuntza arloan lortutakoa, helduen euskalduntze alfabetatzea, kulturgintzaren loraldiak, euskarazko hedabideen hedapena..., horiek guztiak egin ditugu, eta handia da lortutakoa.

Herri ekimenetik sortu dira ekimen hauek guztiak, eta arrakasta izan dute instituzioen bultzada gehitu zaienean. Horixe arrakastaren gakoetako bat.

Bigarren gakoa ere aipatuko dugu: diktadura osteko gizarte zabalaren etorkizun hobe baten BISIOA euskalduna zen. Euskara ilusio bide partekatua izan zen belaunaldi oso batentzat.

Baina ibilbide honek baditu bere ilunak: espero genuena ez dugu lortu eta frustrazioa sumatzen da emaitzekin.

Aurrez aipatutako BISIO partekatu hori galdu dugu.

Alderdikierien eraginez, euskara lubakiaren erdian gelditu da, ez da gehiago gizarte zabalaren ilusio bide partekatua.

Euskalgintzan (zentzurik zabalenean) ez dugu jakin izan aurrera begirako helburu eta estrategia partekatu orokorrak adosten, eremu mikroan espezializatu gara, eta hori ez da nahikoa.

Abiapuntua

Ziklo aldaketa batean gaudela sentitzen dugu. Sentimendu hau oso zabalduta dago eta ideia hori hainbat metaforarekin irudikatu da azken boladan gure literatura soziolinguistikoan: bidegurutzea, biribilgunea, blokeoa....

Sentsazio gazi-gozo hori, orokorra da. Esaldi batean laburbiltzekotan honelaxe formulatuko genuke: **asko egin da, baina ez gaude osasuntsu:**

Horregatik gaude hemen, euskaraz eta -ez dezagun ahaztu- euskaratik bizi garen horrenbeste jende, gehienak teknikariak.

Bitasun konplexuak bizi gaitu: Botila erdi hutsa ala erdi bete? Ondo goaz ala atzera egiten ari gara?

Genituen **aurreikuspenak ez dira bete:** euskaraz ikasten zutenek euskaraz egingo zutela sinisten genuen edo euskarazko telebistaren, hedabideen eta kulturaren kontsumoa igo egingo zela. Eta garbi dago usteak erdi ustel gertatu zaizkigula.

Ez ditugu izan esperotako emaitzak eta, gainera, ez dakigu azken urteotan aurreratzen ari ote garen.

Erabilerak ez du gora egin, ez behintzat ezagutzaren hobekuntzaren eta aurreko urteetako erritmo berean.

Hazkunde ezak ondorio latzak izan ditu kultur esparruan eta hedabideetan.

Ikastetxeetan “alarma” orokorra piztuta dago ezagutzan oraindik hutsuneak daudelako, erabileran aurrera egin ezinik dabilzalako, marjinazio poltsak sortu direlako etorkinekin...

Etxeko erabileran eta arnaguneetan atzeraka egin da edo ez da aurrerapenik izan.

Administrazioan, orokorrean, ez da hautsi erdararen inertzia.

Txostenak, bere laburrean, **beharrak** eta erronkak seinlatu nahi izan ditu batere ere. Txosten kritikoa da, aldaketak eragin nahi ditu eta, horregatik, gehiago

begiratu diegu ilunei argiei baino. Horregatik nabarmentzen dugu horrenbeste asko dela lortutakoa, baina **egoera honek ez gaituela asebetetzen**.

Eta hemendik aurrera azalduko ditugun ideiak 4 aditzetan laburbiltzekotan, hauexek aukeratuko genituzke:

ELKARTU – AKTIBATU – AURRERATU – IRABAZI

Euskararen alde gauden pertsonak eta erakundeak elkartu, ditugun indar eta aukera guztiak aktibatu, gauden egoeratik aurrera egin ahalik eta eremu eta esparru gehienetan, eta irabazi: hitzunak irabazi, funtzioak irabazi eta eremuak irabazi.

Hausnarketa euskalgintzan

Hausnarketa prozesu ugari gertatu berri dira edo ari dira garatzen euskalgintzan: Euskaltzaindian burutzen ari garen gaurko saioa bera, HPSren “Eta hemendik aurrera zer” txostena, Kontseiluaren barruko hausnarketa prozesua, Euskaltzaleen Topaguneak berak burututakoa, eta Topalabea taldea egiten ari dena...

Inflexio edo “impasse” egoeraren zantzuak bizi ditugu. Euskalgintzan sumatzen da etapa bat amaitzen eta beste bat zabaltzen ari dela. Besteak beste, belaunaldi aldaketa ari delako gertatzen:

D ereduan masiboki ikasi duen lehen belaunaldia kaleratzen ari da, lan-munduan integratzen ari da eta familiak osatzen. Bere portaera giltzarria izango da hizkuntza normalizazio prozesuari begira.

Lehen aldiz gure historian gertatutako aldaketa asko bildu da belaunaldi berri honetan:

- Ez dago euskaldun elebakarrik.
- EAEn ia gazte guztiek ulertzen dute euskara eta euskaldun gazte guztiak alfabetatuta daude.
- Euskaldunen artean gero eta gehiago dira jatorriz erdaldunak. Tipologia honetakoak gehiengo dira gazteen artean.
- Euskaldun gehienak ingurune erdaldunetan eta hirietan bizi dira.
- Euskara batua dugu komunean eta euskaldun askok ez dute euskalkirik.
- Euskaldun gehienak erdaraz euskaraz baino hobeto moldatzen dira eta ge-

hiago darabilte erdara.

- Euskaraz erdaraz baino hobeto dakien multzo unibertsitario esanguratsua dugu jada.
- Euskararen ezagutza eta erabilera zabaldu egin dira, baina trinkotasuna galdu da.
- Haur eta gazteen erabilera indizeak hobetu egin dira, baina ezagutzatik erabilera jauzi handia dago.
- 5.000 biztanletik gorako herri gutxitan da euskara nagusi.
- Gizartearen gehiengoak jarrera baikorra du euskararekiko, baina balio simbolikoa lehenesten da.

Bestalde, bilakaera eta aldaketa soziolinguistikoaz gain:

- Gure panorama soziopolitikoan sakoneko aldaketak gertatu dira.
- Globalizazioaren eraginez, ingelesa ere gero eta “gureagoa” da.
- Krisi ekonomikoak gazteen emigrazioa eta atzerritarren immigrazioa eragin ditu, eta baita hizkuntzekiko ikuspegi soziala aldatzea ere.
- Digitalizazioak eta iraultza teknologikoak irauli egin dituzte gure bizimoduak eta komunikatzeko erak.

Horregatik diogu, **inertziak** astintzeko unea dela.

- Guztiok astindu behar ditugu inertziak: administrazioak eta euskalgintzak.
- Jauzi kuantitatibo-kualitatiboak emateko beharra eta aukera dugu.
- Baina bestelako emaitzak lortu nahi baditugu, bestelako bideak ere urratu eta jorratu behar ditugu. Eta hori, neurri handi batean, gure esku dago, baita hemen gaudenon esku ere.

Eraldatu beharreko lau ardatzak

Topalabe taldean jauzi esanguratsu hori eman dadin eraldatu beharreko lau ardatz identifikatu ditugu.

KOMUNITATEA. Euskararen gizarte-mugimendu anitzak ez du asmatu diskurtso-praktika beregaina osatzen edonolako herritarrak eta eragile politiko-instituzionalak bere tesietara biltzeko.

IDEOLOGIA. Hizkuntz ideologia sendo baten faltan, ideologia politikoekin uztartu da euskalgintza, nagusiki abertzaleekin. Baina **abertzaletasunak ez du elikatu aliantza euskaltzalea**; aitzitik, lehia abertzalea gatazka eragile izan da euskalgintzan eta, aldi berean, **uxatu egin ditu herritar ez abertzaleak**.

JARDUERA. Profesionalizatuta ere, euskara normalizatzeko bidean **arrakasta erlatiboak lortu dira** kulturgintzan, ezagutzan, egintza kolektiboan eta mobilizazioan; **apenas egon da beste hizkuntzekin lehian nagusitzeko moduko arrakasta erabatekorik**.

HEGEMONIA. “Euskalgintzak galdu egin du erdigunea” dio txostenak, baina esan beharko genuke ez duela hegemoniarik irabazi bizitza publikoan izan beharreko tokiaren lehian. Ondorioz, **hegemoniko diren erdaren arauak, logikak eta aukerak sendotu dira, euskararen kaltetan**.

Ondorioak aurrera begira

Iraganetik berrikasi nahi izan dugu etorkizuna berrikusteko. Ariketa hori egin da eta aurrera begira jarrita, ondoko zutabeak ikusten dizkiogu beharrezko euskararen garapen sozialari, normalizazioaren bidean.

1.- Hiztun komunitate emantzipatua

Euskaltzalearen ezaugarria da hizkuntzarekiko konpromisoa. Konpromiso hori, ordea, ez da soilik bakarkakoa; neurri handi batean, partekatua da gainontzeko euskaltzaleekin.

Zoru komunaren ideia bolo-bolo dabil azken boladan. Baina, zeri deitzen diogu “zoru komuna”? izaera anitzeko euskaltzaleek maila kolektiboan partekatzen dugun konpromiso-esparruari. Horixe da, gure ustez, euskaltzaleatasunaren zoru komuna: euskaltzaleentzat eremu partekatu eta eroso bat eskainiko diguna, elkarrekin lan egiteko, eta etorkizun proiektu bat partekatzeko.

Sinistuta gaude zoru komun hori zenbat eta indartsuago izan, orduan eta auke-

ra gehiago izango dugula komunitate gisa aurrera egiteko. Orain arte, ez gara gai izan euskararen etorkizuneko BISIO partekaturik formulatzeko, eta gainera, euskararen berreskurapen dinamikak, gizartean, alboko gaia izaten jarraitzen du.

Euskararen inguruan ikuspegi ezberdinez eztabaidatzea zilegi ez ezik, beharrezkoa dugu, baina foro publikoetan eztabaida hauek galbahe gabe gizarteratzeak kalte besterik ez digu egiten. Zoritxarrez, gehientsuenetan eztabaida hauek ideologia politiko batzuen edo besteen mesedetan kapitalizatzen dira, eta ez komunitatearen mesedetan. Eztabaidarako bestelako sukaldeak behar ditugu: euskarari bultzada berria emango dioten sukalde partekatuak.

Euskararen normalizazioak behar du hiztun komunitate emantzipatu bat, euskaltzaletasuna jarriko duena bestelako interesen gaintik; horrela eragingo luke hizkuntzaren inguruko ezberdintasunak integra daitezen eta lankidetzan indartu dadin.

Komunitatearen muinean zoru komuna barneratu eta blindatu beharra dugu, euskararekiko interes komuna hedatuko bada.

2.- Epe luzeko plangintza eta hizkuntza politika

Nagusi den edo biziberritzen ari den eremu geografiko eta funtzionaleran euskarari laguntzeko, eremu geografiko nahiz funtzio sozial berriak aurkitzeko, eta euskaltzaletasunaren zoru komuna sendotzeko, ezinbestekoa da ikuspegiak adosten joatea, eta hor zientziak laguntasun handia eman lezake. Duela 50 urte ez bezala, gaur egun zientziaren adar ugariatatik ekar daitezke metodoak eta tresnak hizkuntza normalizaziora. Eta normalizazio prozesua zenbat eta teknikoagoa izan, orduan eta adostuagoa izan daiteke.

Normalizazioaren hurrengo zikloak, gatazka murriztuko duen eta mugatuko duen plangintza teknikoa behar du. Uste dugu, testuingurua adostuta, egon daitezkeela aldeak nork gobernatzen duen, baina ez epe luzeko plangintzan jartzen den zoruaren azpitik.

Adostasuna errazagoa izango da belaunaldi baten ikusmirako plangintza zehatz baten testuinguruko helburu zehatzetan, maila filosofikoko epe luzeegiko helburu orokor eta finalistetan baino.

3.- Lege babes, baliabideak eta erreferentziak

Normalizazioak bi hanka ditu, biak ezinbestekoak: borondatea eta bitartekoak. Egia da borondatearekin bakarrik lortu izan duela euskarak irautea bitartekoak bere aurka jarri direnean, duela 50 urteko berpizkundeak erakusten duen bezala. Eta jakina da bitartekoak ez direla aski hizkuntza bat berpizteko komunitatearen borondaterik ez dagoenean; eta horren adibideak ere, badira.

Herri honek izan du gaitasuna borondatearekin bakarrik euskara irauarazteko, bitartekoak aurka egonda ere. Baina bihotzak bakarrik ezin du: beharrezkoak ditu bitartekoak, legezkoak eta ekonomikoak. Babesa bermatu beharra dago.

Lege eta baliabideetan ere zoru bat adostu behar da, txandatzeko politikoak edo zurrumbilo ekonomikoek ez dezaten epe luzeko prozesua aldiro baldintzatu.

Bestalde, gizaratearentzat erreferentzia indartsuagoak behar ditugula azpimarratu nahiko genuke. Euskarak inguruan dituen hizkuntzak hiztun askokoak dira eta beraien alde dute inertzia. Estatu makineria eta baliabide guztiak beraien aldeko hizkuntza politiken alde daude aktibatuta. Euskarak berariaz egin behar du lan hori, beste hizkuntzetan erreferente badirenak euskarara ekarri eta euskaraz ari direnak erreferente bihurtu.

Euskarak “azpikategoria” gisa esleitutako baliabideekin egin du orain arteko bidea eta, erdigunean kokatu beharra dauka, unibertso gisa kontsideratua izateko premian dago.

Eta lan honetan ezinbestekoa da indar- eta itzal-posizioetan daudenen inplikazioa. Gure OPIak edo Oso Pertsona Inportanteak euskararen aldeko olatura ekarri behar ditugu eta lidergo hori baliatu.

4.- Egitura eta autoritatea

Gizarteko euskalgintza egituratuta dago. Gehiegi ere bai, agian, nondik begiratzen den. Erakunde asko dago eta profesionalizazio maila handia da, baina zailtasunak ditu dispersioa gainditu eta norabide berean koordinatuta lan egiteko eta, aldi berean, dependentzia handia du aurrekontu publikoekiko.

Bestalde, euskalgintza sozialak ez du lortu, oro har, hiztun komunitate emantzipatua indartzerik eta hura ordezkatzeko erabakigune instituzionaletan behar adina eragiterik. Beste horrenbeste esan daiteke euskalgintza instituzionalaz, zuzen-

nean bere eraginpeko esparruetara mugatu da, eta bere eragina txikia da gizarte mugimenduan, diru-laguntza eta ika-miketarik harago.

Eta behar da. Behar da gizartearen euskaltzaleen egituratze ireki bat, edozein euskaltzale eroso egoteko modukoa, baita instituzioetan daudenak ere. Behar da eragile ezberdinen arteko funtzio banaketa argia, sinergiak baliatu eta osagarritasunak indartze aldera. Behar dira langune eta erabakigune partekatutako euskalgintza sozialaren eta instituzionalaren artean, ondo uztartzeko erakundearen ahalmena eta gizartearen kemena, optimizaziora bidean. Eta behar da denek onartutako erreferentzia zientifiko bat, politikak eta plangintzak eraginkorrago bihurtzeko tresna lagungarria izango dena, Euskaltzaindia corpusaren arloan den bezalako, baina estatusaren arloan.

Aurrera begira hiru erpinetako eskema bat irudikatu dugu:

1. Alderdi politikoak eta administrazioa, alde batetik.
2. Gizarte eragileak eta euskalgintza oro har, beste alde batetik.
3. Erreferentzia zientifikoa: denek onartutako erreferentzia bat ebatziko duena noiz, zer eta nola, adostutako plangintzaren arabera.

Hiru erpin hauen arteko lidergo partekatu eta adostua irudikatzen dugu, beraz.

- Erreferentzia zientifikoa beste bi erpinen arteko elkarlanerako lagungarria litzateke.
- Ez litzateke “autoritate erantzunezina” izango, erreferentzia lagungarria baizik (klimarekin, itsas-ekosistemekin egon daitezkeenak bezalako...)

Euskararen normalizazioak autoritate bat behar duela esaten da txostenean. Hitzak berak eta kontzeptuak mesfidantza eta irakurketa ugari eragin dituzte. Aipatu nahi genuena, erreferentzia zientifikoaren beharra zen. Eta guk geuk ez dugu zehaztu nahi izan nor bere beharko lukeen funtzio hori, beharra nabarmendu baizik. Planteamendu zientifikoaren eskutik, euskararen defentsak eta plangintzak, gizartearen aldetik, harrera ez estigmatizatua eta onarpen handiagoa izan dezakeela uste baitugu.

Erreferentzia zientifikoa eratzeke dago, egin behar den zerbait da. Eta errefer-

rentzialtasuna landu eta irabazi egin behar da. Horretarako, garrantzitsua izango da zubi lanak eta eraikuntza prozesua ondo egitea erakunde publiko, gizarte eragile, unibertsitate, erakunde zientifiko eta Euskaltzaindiaren artean.

5.- Diskurtso multzo koherentea

Bere hizkuntza normaldu nahi duela azaltzeko hiztun komunitateak diskurtsoa eraikitzen du eta diskurtso horren kalitateak eragin zuzena du –aldekoa edo kontrakoa– normalizazio prozesuan. Gai honen inguruan ekarpen mamitsua izan da gure taldekide Iñaki Martínez de Lunaren lana Euskararen *framing* berriaz, BAT soziolinguistika aldizkariaren 86. alean (2013).

Urte honetan, bestalde, gizartean dauden euskararen gaineko diskurtsoez datu gehiago lortu ditugu, EGOD ikerketari esker. Ikerketa horren ondorioen arabera, badago euskararen aldeko diskurtso zabal eta partekaturako oinarri sendoa. Erregistro diskurtsibo batzuek adostasun zabala dute sentsibilitate ezberdinetako herritarren artean, eta euskararen aldeko jarrera eta babes argia adierazten dute.

Hala ere, kontuan izanik diskurtso horren hartzaile diren herritar multzo eta azpimultzo guztiak, diskurtso bakarraz baino, diskurtso multzo batez hitz egin beharko genuke, edo gutxienez erregistro ezberdinak izango litzuzkeen diskurtso zabal batez.

Erregistro batzuk aipa genitzake:

- **Bizikidetzarena.** Denetan zabalena da, nork ez du bizikidetzara desio?
- **Identitatearena.** Euskara da euskaldun egiten gaituena.
- **Berdintasunarena.** Hainbat hiztun mota, eskubide berak.
- **Aniztasunarena.** Hizkuntzen osasunak adierazten du gizartearena.
- **Erantzukizunarena.** Denoi dagokigu jaso duguna ondorengoei ere transmitzea.
- **Justiziarena.** Kendu egin ziguten, bidezkoa da orain itzultzea.
- **Errespetuarena.** Inork ez inor zapaldu, bakoitzak berea.

Oso garrantzitsua litzateke erregistro hauetako bakoitza ondo garatzea, euskaltzale bakoitzak barneratzea, eta egoera bakoitzean eta solaskide bakoitzarekin ondoen

egokitzen zaiona erabiltzea, modu malguan eta eraginkorrean.

Erregistro horien guztien oinarrian hizkuntza demokrazian sakontzeko ideia dago. Gizarte demokratikoago batek eskatzen du hizkuntzen eta hiztunen arteko harremanetan demokraziaren printzipioak aplikatzea.

6.- Arnasgune politikoa alderdien aldetik

Hauxe da aro historiko honetarako alderdiei eskatzen diegun ariketa politiko sakona: blinda dezagun euskararen prozesua. Atera dezagun interes elektoral eta estrategia-diseinu alderdikoietatik. Bazter dezagun tentazio logikoa: euskararen aldeotasuna erabiltzea ‘indarrak metatzeko’, ‘diferentzialitatea markatzeko’, norbere nitxo elektorala elikatzeko, ‘bestea desgastatzeko’, azken finean, estrategia politiko-elektoralerako.

Alderdi politikoei arnasgune politikoa eskatu diegu. Garrantzi handia eman diegu alderdien arteko akordio honi, hurrengo urteetan bidegurutzea gainditu eta jauzi kuantitatiboak eta kualitatiboak emate aldera. Azken hilabeteotan asko izan dira euskararen inguruko politikak adostasunean eta elkarlanean bideratzeko eskaerak, alderdien barruan oso kualifikatuak diren ahotsetatik iritsi zaizkigularik.

Joseba Sarrionandiak ere, *Lapur banden etika ala politika* liburuan hauxe idatzi du: "Euskal komunitateak, alderdien arteko zeingehiagoken mendean egon gabe, subjektu gisa antolatu behar du bere burua, ezinikusi ideologiko eta oztopo politikoaren gainetik batez ere euskaraz eguneroko bizimodua egitea posible izan dadin."

Txostenak, berriz, honela dio hitzez hitz:

Uste dugu euskararen eremuan ‘zoru komuna’ zabaldu eta eraiki daitekeela, bai gizarte mailan eta bai maila politikoan, non urte hauetako guztietako desberdintasunak eta diferentziak beste maila batera eraman eta beste era batera eztabaidatu daitezkeen. Egingarritzat eta ezinbestekotzat jotzen dugu, gainera, euskara alderdi zentral batzuen artean, beren arteko gatazka politiko publikotik aterako duten oinarritzko adostasunetara heltzea.

‘Zoru komun’ horrek hainbat oinarri beharko ditu: elkarrekiko aitortza abiapuntutzat hartzea, alderdien artekoa, hala nola, gizarte eragile eta erakundeena; euskalgintza ez etiketatzea eta ez instrumentalizatzea; botere-kontrabotere enfrontamendu dinamika gainditu eta elkarlan instituzional-sozialaren parametroetara pasatzea; hizkuntza mailako gizarte-borondatearekin batera pauso estrategiko kementsuak ematea.

Guzti horrek, ordea, aurretiko pauso klabe bat eskatzen du: familia politikoetako buruzagien arteko akordio sakona, gai hau blindatzeko.

Aipatu berri dugun hau, hizkuntza normalizazio prozesuan aurreratzeko oinarriko baldintza dela uste dugu. Fase historiko-politiko-soziolinguistiko berria bizi dugu eta honako hau, une erabakigarria da euskararentzat: aurrera egin eta normalizatuta dauden hizkuntzen estatuserako bidea hartu behar dugu, edo bestela, atzera egingo dugu, eta denok dugu presente Irlandaren kasua.

Akordio horren oinarrian daude euskarari lehentasuna ematea agenda soziopolitikoan eta hizkuntza normalizazioaren aurrerabiderako oinarriak adostea hurrengo belaunaldiari begira. Eta, ahal bada, ez alderdi abertzaleen artean bakarrik. Funtsezkoa da abertzaleak ez diren indarrak ere biltzea era honetako akordio batera. Eta uste dugu kontsentsu hori diskurtsoetan eta neurri zehatzetan errazago lortuko dela.

Planteamendua Euskal Herri osorako bada ere, kontziente gara taldekideak, batez ere, EAEn ari garela lanean, nahiz eta Nafarroan jada dinamika honekin bat egingo duen talde bat martxan hasia den.

7.- Motibazioa eta bizi-indarra

Esandako guztiak garrantzitsuak izanik, zazpigarren hau litzateke egosi nahi den ogiaren legamia: hitun komunitatearen motibazioa, hizkuntzari bizi-indarra emango diona. Egin diren urrats asko ezin dira ulertu zutabe hau kontuan hartu gabe, bereziki beste faktore gehienak aurka izan direnean.

Euskaltzaleon bizi-indarra indartu ezean parean ditugun sabai asko apurtzeko gai ez gara izango.

Gure ustez, aurreko beste sei zutabeetan euskaltzaleok batera jokatzeko bidea hartuko bagenu, eta, diskurtsoaren eta jardunaren arteko koherentzia erakutsiko bagenu, hizkuntz jokabide eredugarriak hedatuz zazpigarren honetan sekulako jautzia egingo litzateke. Batzen gaituena gehiago delako, sinetsita gaude euskaltzaleok lankidetzan aritzeak ilusio eta energia eztanda handi bat ekarriko duela; eta erregai hori behar dugula txanpa indartsu eta luze bati ekiteko, euskararen mesedetan.